

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier Hoeve Schuurgoed in Gent Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Hoeve Schuurgoed, Gent (Sint-Amandsberg), Westveldstraat 1 –
monument (opheffing)

Onderwerp

Benaming: Hoeve Schuurgoed

Adres of ligging: Westveldstraat 1, Gent (Sint-Amandsberg)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/44021/152.1

Bescherming

Beschermd als: monument

Beschermingsbesluit: besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 1982

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/1857>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11244>

Samenvatting

Van 1982 tot begin jaren 2000 werden de gebouwen van de Hoeve Schuurgoed hersteld en heropgebouwd met toelating van de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg. Dit leidde tot de volledige materiële vernieuwing van de hoevegebouwen in gewijzigde toestand. Alleen het bakhuis is materieel bewaard. Het boerenhuis is deels vernieuwd.

Datum

Datum: 26/05/2023

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.5.	Juridische toestand.....	7
2.5.1.	Adres en kadaster	7
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	7
3.	Evaluerend gedeelte	8
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	8
3.1.1.	Inleiding	8
3.1.2.	Zeldzaamheid	8
3.1.3.	Herkenbaarheid	9
3.1.4.	Representativiteit.....	9
3.1.5.	Ensemble	9
3.1.6.	Context.....	9
3.1.7.	Besluit	9
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	9
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	10
4.	Bronnen	10
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	10
5.1.	Omgevingsplan	10
5.2.	Fotobijlage	10
5.3.	Documentatie	10

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van de Hoeve Schuurgoed in Gent (Sint-Amandsberg). De opheffing van de bescherming als monument kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de Hoeve Schuurgoed werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend.

Dit dossier betreft de volledige opheffing van de bescherming als monument van de Hoeve Schuurgoed. De bescherming van de hoevesite en de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht blijft behouden.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

De Hoeve Schuurgoed ligt in de Gentse deelgemeente Sint-Amandsberg, vier kilometer ten noordoosten van de kuip van Gent. De hoeve is gelegen in een woonwijk, tussen de spoorlijn Gent-Antwerpen ten noorden en de Alfons Braeckmanlaan ten zuiden.

Het voormalige boerenhuis, het bakhuis, de toegangspoort en twee hoevegebouwen (de schuur ten noorden en een schuurtje naast de toegangspoort) zijn beschermd als monument 'Hoeve Schuurgoed'¹. De complete hoevesite en het zuidelijke deel van de tweeledige walgrachtstructuur zijn beschermd als dorpsgezicht 'Hoeve Schuurgoed met omgeving'².

De hoeve is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed, maar met een kleinere afbakening dan het beschermde dorpsgezicht³.

In de onmiddellijke omgeving van de Hoeve Schuurgoed is er geen beschermd onroerend erfgoed. Een laat 19de-eeuwse boerenwoning ongeveer 200 meter ten westen van de Hoeve Schuurgoed is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed⁴.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

2.2. Historiek van het beschermde goed

De Hoeve Schuurgoed zou teruggaan op een middeleeuws leen van de Gentse Sint-Baafsabdij⁵. De oudste afbeelding van de hoeve is terug te vinden op de kaart van het Vrije van Gent van Jacques Horenbault uit 1619. Op de kaart is een vierkante omwalling met een centraal gebouw afgebeeld.

¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11244>

² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11245>

³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/85155>

⁴ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/70152>

⁵ Charles *et al.* 2008, 128-130.

Op een kaart uit 1760 is de Hoeve Schuurgoed weergegeven met de dubbele walgrachtstructuur, met alleen op het zuidelijke eiland een gebouw.

De heropgebouwde toegangspoort van de hoeve bevat een sluitsteen met het jaartal 1662⁶. Het boerenhuis kan omstreeks dat jaar gebouwd zijn. De profilering van de bewaarde oude balksleutels op de gelijkvloerse verdieping en de bewaarde oorspronkelijke gespannen van de dakkap zijn verenigbaar met een bouw in de tweede helft van de 17de eeuw.

De andere gebouwen van de hoeve zijn volgens kadastrergegevens gebouwd in 1880: de grote dwarsschuur aan de noordzijde van het erf, het bakhuis links van de toegangspoort en het schuurtje aan de andere kant van de toegangspoort.

Foto's uit 1979 tonen de gebouwen van de hoeve in een toestand van beginnend verval⁷. Een gebouw tussen het boerenhuis en de grote schuur is deels ingestort en zonder dak. De in 1982 gepubliceerde inventaris van het bouwkundig erfgoed in Sint-Amandsberg omschrijft het interieur van het boerenhuis als "verwaarloosd"⁸.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

Op 12 januari 1982 gaf de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) een gunstig advies voor de bescherming als monument en als dorpsgezicht van de Hoeve Schuurgoed⁹.

- Voor het monument: "*de gebouwen met inbegrip van de inrijpoort als omwald hoevecomplex uit de derde kwart van de XVIIe eeuw met inrijpoort met jaartal 1662 en bakstenen, witgekalkte gebouwen (woonhuis, washuis, schuur, koetshuis) en bijgebouwen, opgetrokken in baksteen (stalling, varkensstal)*".
- Voor het dorpsgezicht: "*de omwalling van deze hoeve, alsmede de percelen binnen deze omwalling gelegen als voorbeeld van omwald hoevecomplex, in kern uit de XVIIe eeuw*".

Op 10 november 1982 werd de hoeve beschermd als monument en als dorpsgezicht omwille van de historische waarde. Het beschermingsbesluit bevat geen omschrijving van de historische waarde.

In het jaar van de bescherming werd door de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg een gunstig advies voor restauratiewerken verleend¹⁰.

In het verslag van de eerste werfvergadering op 2 juni 1988 wordt vermeld dat de toegangspoort volledig is gereconstrueerd en dat de brug over de walgracht in ruwbouw is heropgebouwd. Van de schuur aan de noordzijde van het erf is het dak volledig ontmanteld en zijn de twee puntgevels gesloopt tot op de zoldervloer. De binnenmuren zijn grotendeels gesloopt.

In 1989 wordt toestemming gegeven voor de totale vernieuwing van de dakspanten van de schuur.

Een advies uit 1995 bij het voorgelegde voorontwerp van de restauratie stelt: "*Betreffende in hoofding vermeld voorontwerp opteert de cel Monumenten en Landschappen voor een*

⁶ Bogaert, Lanclus & Verbeeck 1982, 332-334.

⁷ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, archief van de inventaris, OE_OVL_INV_F_85.55.

⁸ Bogaert, Lanclus & Verbeeck 1982, 332-334.

⁹ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, beschermingsdossiers 4.01/44021/1010.1 en 4.01/44021/358.1.

¹⁰ Beheershistoriek uit: Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, lopend archief, Gent 't Schuurgoed.

voorzichtige demontage van alle, eventueel mits restauratie herbruikbare bouwonderdelen, met aansluitend een reconstructie naar de oorspronkelijke toestand met optimale recuperatie van de oude materialen”.

In een advies uit 1996 van de Cel Monumenten en Landschappen wordt vermeld “[...] *dat weinig elementen van de oorspronkelijke dakconstructie van de schuur bewaard konden blijven [...]*”.

Nog in 1996 volgen gunstige adviezen van de Cel Monumenten en Landschappen voor de restauratie van het schuurtje naast de toegangspoort, het rooien van zeven bomen binnen het beschermde dorpsgezicht en de *“reconstructie van de woning”*, in feite de verbouwing en uitbreiding van het boerenhuis.

In 1999 geeft de Cel Monumenten en Landschappen advies voorafgaand en tijdens de dan lopende restauratiewerken. Hierin is melding van het hergebruik van de oude rode gebakken tegels voor de vloer van het voormalige boerenhuis. Er wordt ook gunstig advies gegeven voor de voorgestelde reconstructie van het bouwvallige en gedeeltelijk gesloopte schuurtje naast de toegangspoort.

In 2000 wordt gunstig advies gegeven voor het *“slopen van stalgebouw en oprichten van polyvalente zaal met bijhorende eensgezinswoongelegenheden”*. Het volgende jaar wordt toelating gegeven voor de plaatsing van buitenschrijnwerk in het schuurtje naast de toegangspoort en het bakhuis.

In 2007 wordt gunstig advies gegeven voor de verbouwing van het begeleidingscentrum voor jongeren dat in de voormalige hoevegebouwen is gehuisvest.

Tijdens de werken van 1982 tot 2007 werd geen archeologisch (voor)onderzoek uitgevoerd¹¹.

In 2021 worden een premie en toelating gegeven voor plaatselijke herstellingswerken aan de daken (pannen, nok, onderdak en aansluitingen).

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 30 september 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Voor de bouwfysische evaluatie van het goed, verwijzen we naar het inspectierapport van Monumentenwacht Vlaanderen die de hoeve inspecteerde op 16 juni 2020.

Van de hoevegebouwen is alleen het bakhuis integraal bewaard.

Bewaarde oorspronkelijke interieurelementen in het westelijke boerenhuis zijn moerbalken met geprofileerde balksleutels, de dubbele schouw en gebinten van de dakkap. Ook de kelder en de opkamer zijn bewaard, maar met volledig vernieuwd baksteenmetselwerk in de kelder. Vloeren, kinderbalken en plankenvloer en de overige delen van de dakkap zijn vernieuwd tijdens de renovatie in de jaren 1980 en 1990. Het baksteenmetselwerk van de buitengevels van het boerenhuis is deels vernieuwd. Het noordelijke deel van het woonhuis is een uitbreiding uit de jaren 1980 en 1990.

De brug en de poort aan de straatzijde zijn volledig heropgebouwd. Het schuurtje naast de toegangspoort bewaart zijn oorspronkelijk volume, maar het baksteenmetselwerk van

¹¹ Charles *et al.* 2008, 128.

buitengevels is volledig vernieuwd. Ook de deur- en vensteropeningen zijn gewijzigd. Binnenin zijn geen oude interieurelementen bewaard.

De grote schuur aan de noordzijde is materieel volledig vernieuwd. Aan het oorspronkelijke gebouw herinneren alleen het globale volume en de materieel volledig vernieuwde flankerende vleugels met trapgevels.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

De Hoeve Schuurgoed heeft als adres Westveldstraat 1 in Gent (Sint-Amandsberg).

De kadastrale toestand van het beschermde goed is gewijzigd is ten opzichte van het ogenblik van bescherming.

De kadastrale gegevens van het monument zijn: Gent, 19de afdeling/Sint-Amandsberg 2de afdeling, sectie C, perceelnummer 102E (deel).

De kadastrale gegevens van het dorpsgezicht zijn: Gent, 19de afdeling/Sint-Amandsberg 2de afdeling, sectie C, perceelnummer 97B (deel), 99C en 102E.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Het voormalige boerenhuis, het bakhuis, de toegangspoort en twee hoevegebouwen (de grote schuur ten noorden en het schuurtje naast de toegangspoort) zijn beschermd als monument 'Hoeve Schuurgoed' (besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 1982)¹². De complete hoevesite en het omringende zuidelijke deel van de tweeledige walgrachtstructuur zijn een beschermd dorpsgezicht 'Hoeve Schuurgoed met omgeving' (besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 1982)¹³.

De hoeve is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed als 'Hoeve Schuurgoed' (ID 26843)¹⁴.

In de onmiddellijke omgeving van de Hoeve Schuurgoed is er geen beschermd onroerend erfgoed. Een laat 19de-eeuwse boerenwoning 200 meter ten westen van de Hoeve Schuurgoed is als 'Boerenwoning' opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (ID 70152)¹⁵.

2.5.3. Omgeving

De Hoeve Schuurgebied is gelegen in woongebied (origineel gewestplan Gentse en Kanaalzone, 14 september 1977).

De Hoeve Schuurgoed is aangeduid als zone voor gemeenschapsvoorzieningen: socio-kultureel centrum (BPA 44021_224_00SA1_00017, 13 april 1988).

¹² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11244>

¹³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11245>

¹⁴ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/85155>

¹⁵ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/70152>

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

3.1.1. Inleiding

Op het moment van bescherming in 1982 verkeerden de gebouwen van de Hoeve Schuurgoed in een staat van verwaarlozing. Vanaf 1982 werden de gebouwen hersteld met toelating van de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg. De renovatie van de hoeve werd voltooid in het begin van de jaren 2000. Alleen het bakhuis is vandaag integraal bewaard. In het boerenhuis zijn nog oorspronkelijke interieurelementen bewaard (moerbalken, dubbele schouw, delen van de dakkap, opdeling in kelder en opkamer), maar veel is ook vernieuwd. De poort en toegangsbrug, het schuurtje naast de poort en de grote schuur ten noorden zijn materieel volledig vernieuwd, zonder enige bewaring van oude elementen van interieur en exterieur.

Artikel 6.2.1, 3°, van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "*door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming*".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde. Deze evaluatie is gebaseerd op de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen. Daarnaast zijn de vijf selectiecriteria gebruikt die ook gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:

- 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;
- 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
- 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;
- 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
- 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

3.1.2. Zeldzaamheid

De Hoeve Schuurgoed is één van de 62 walsites die voorkomen op de kaart van het Vrije van Gent van Jacques Horenbault uit 1619¹⁶. Binnen dit bestand van historische walsites rond Gent is de Hoeve Schuurgoed niet zeldzaam. Door verstedelijking, industrialisatie en infrastructuurwerken zijn in de 19de en 20ste eeuw veel van deze walsites verdwenen. Vandaag zijn er van deze 62 walsites in de Gentse regio nog 17 sites met een geheel of

¹⁶ Charles *et al.* 2008. Hierin zijn ook de omgrachte kerken van Mariakerke, Afsnee en Sint-Denijs-Westrem opgenomen, wat het totale aantal walsites op de kaart van Horenbault op 65 brengt.

gedeeltelijk bewaarde walgracht. De zeldzaamheid van de walgrachtsite van de Hoeve Schuurgoed kan daarom worden beoordeeld als gemiddeld.

3.1.3. Herkenbaarheid

Op het moment van bescherming had de Hoeve Schuurgoed een grote herkenbaarheid, omwille van het geheel van de bewaarde hoevegebouwen: de poort en toegangsbrug, het 17de-eeuwse boerenhuis, het bakhuis ernaast, het schuurtje naast de poort en de grote schuur ten noorden. Door de ingrijpende werken van 1982 tot het begin van de jaren 2000 heeft de Hoeve Schuurgoed sterk aan herkenbaarheid ingeboet. Alleen het bakhuis is nog geheel herkenbaar als historisch hoevegebouw, het boerenhuis slechts gedeeltelijk. Voor de andere gebouwen van de hoeve is de herkenbaarheid door de renovatie volledig aangetast. De nagenoeg volledige materiële vernieuwing maakt deze gebouwen niet meer herkenbaar als historische hoevegebouwen uit de 17de tot 19de eeuw.

3.1.4. Representativiteit

Door de werken van 1982 tot het begin van de jaren 2000 is de Hoeve Schuurgoed geen representatief voorbeeld meer van een historische hoeve. De materiële vernieuwing van het grootste deel van de gebouwen heeft geleid tot een volledig verlies van de materiële gelaagdheid van deze hoeve, die bouwfasen van de 17de tot 19de eeuw bevatte.

3.1.5. Ensemble

De ensemblewaarde van de Hoeve Schuurgoed ligt in de bewaarde configuratie van de hoevegebouwen, de omringende walgracht en de poort en toegangsbrug. De ensemblewaarde is sinds de bescherming in 1982 aangetast door de volledige materiële vernieuwing van het grootste deel van de hoevegebouwen. De ensemblewaarde betreft daarom alleen de beeldwaarde van het geheel van de hoevegebouwen en niet hun materiële voorkomen.

3.1.6. Context

Bij de bescherming in 1982 was er ten oosten en ten noorden van de hoeve nog historisch cultuurlandschap bewaard. Vandaag is dit gebied grotendeels bebouwd. De contextwaarde van de Hoeve Schuurgoed is daarom gering. Het noordelijke deel van de walgracht, die niet beschermd is, verleent aan de Hoeve Schuurgoed nog enige contextwaarde.

3.1.7. Besluit

Het verlies aan herkenbaarheid, representativiteit en ensemblewaarde heeft de historische waarde van de Hoeve Schuurgoed sterk aangetast. De zeldzaamheid van de hoeve is gemiddeld en de contextwaarde is gering. Daarom wordt de bescherming als monument opgeheven. Vanuit het oogpunt van ensemblewaarde en contextwaarde bezit de Hoeve Schuurgoed nog enige historische waarde. Als een historische hoevesite met omringende walgracht blijft het beschermde dorpsgezicht 'Hoeve Schuurgoed met omgeving' behouden.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

Het inhoudelijk dossier bij de bescherming documenteert en registreert de erfgoedwaarden van het monument in voldoende mate. Het belang van de nog aanwezige afzonderlijke erfgoedkenmerken en -elementen is gering. Er is bijgevolg geen verplichting tot behoud of opslag van deze elementen in een onroerenderfgoeddepot.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van de Hoeve Schuurgoed, Westveldstraat 1 in Gent (Sint-Amandsberg), wordt geheel opgeheven. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

Archivalische bronnen

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, lopend archief, Gent 't Schuurgoed.

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, beschermingsdossiers 4.01/44021/1010.1 en 4.01/44021/358.1.

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, archief van de inventaris, OE_OVL_INV_F_85.55.

Werken

Bogaert C., Lanclus K. & Verbeeck M. 1982: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Stad Gent, Fusiegemeenten*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 4nd, Brussel - Gent.

Charles L., Laleman M. C., Lievois D. & Steurbaut P. 2008: *Van walsites en speelhoven. Het Vrije van Gent bij Jacques Horenbault (1619)*, Gent.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.